

# Problematika odložená daně ve fúzích z pohledu oceňování a účetnictví<sup>#</sup>

(Diskuse k fúzím z pohledu oceňování a účetnictví)

*Jiří Pelák\**

## Úvod do odložené daně

Účetnictví, jehož úkolem je prezentovat finanční situaci podniku, musí reagovat na to, že daňový štít může být u různých aktiv různý. Jejich nástrojem je odložená daň. Odložená daň je účetním vyčíslením nestandardnosti daňového štítu.

Ještě před vysvětlením tohoto tvrzení je třeba ihned upozornit na to, že odložená daň nevyjadřuje daňový štít samotný. Tj. v případě, kdy existuje standardní daňový štít, účetní nevykážou žádnou odloženou daň (a znalci tudíž stanovují standardní hodnotu daňového štítu). Pouze v případě, kdy existuje negativní porucha v daňovém štítu, účetní vykážou odložený daňový závazek (mezi dluhy), v případě pozitivní poruchy vykážou odloženou daňovou pohledávku (mezi aktivy). V těchto případech pak znalci musí přistoupit k úpravám výpočtu současné hodnoty daňového štítu.

Např. u stroje, který stojí 30 000 a je standardně daňově odepisovatelný, nebude vykázána žádná odložená daň:

Účetní hodnota (pořizovací cena)	30 000
Daňová hodnota (daňový štít)	30 000
Rozdíl	0
Odložená daň	0

To, že nulová odložená daň je ekvivalentem standardního daňového štítu, vyplývá ze způsobu výpočtu odložené daně, při kterém se porovnává jeho tzv. účetní a daňová hodnota. Účetní hodnota je dána účetním oceněním majetku (při pořízení majetku je to jeho pořizovací cena). Daňová hodnota je definována jako daňově uznatelné náklady, které budou při výpočtu zdanitelného zisku uznatelné proti výnosům, které stroj přinese. Daňová hodnota synonymem daňového štítu.

Odložená daň je vykázána pouze v případě, kdy se nerovná účetní a daňová hodnota. Je-li účetní a daňová hodnota stejná (jako v ilustraci výše), z definice nevzniká odložená daň. Zároveň již také víme, že se jedná o situaci, kdy existuje standardní daňový štít, což je klíčová informace pro znalce.

Z uvedené ilustrace vyplývá poté jednoduchý závěr: Protože není vykázána žádná odložená daň, znalec neprovede žádnou nestandardní úpravu ve výpočtu hodnoty daňového štítu.

Pro srovnání, jak by to vypadalo s odloženou daní v případě, kdy uvažujeme, že oceňovaný stroj nebude možné daňově odepisovat vůbec:

<sup>#</sup> Článek je zpracován jako jeden z výstupů projektu *Komparativní analýza národních účetních a daňových regulačních systémů EU s důrazem na přeshraniční fúze*, registrační číslo GAČR P403/10/1982.

<sup>\*</sup> Ing. Jiří Pelák, Ph.D. – odborný asistent; Katedra finančního účetnictví a auditingu, Fakulta financí a účetnictví, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3, Česká republika; <pelak@vse.cz>.

Účetní hodnota (pořizovací cena)	30 000
Daňová hodnota (daňový štít)	0
Rozdíl (tzv. zdanitelný přechodný rozdíl)	30 000
Daňová sazba (relevantní pro výnosy z oceňovaného majetku)	15 %
Odložená daň (odložený daňový závazek)	4 500

Co pro znalce tedy vyplývá ze situace, kdy účetní vykážou odložený daňový závazek: Závazek signalizuje negativní poruchu v daňovém štítu, tj. že nebude možné realizovat standardní daňovou úsporu vyplývající z daňového uplatnění odpisů. Vydělíme-li závazek daňovou sazbou, obdržíme výši porušení daňového štítu:  $4\,500 \div 0,15 = 30\,000$ .

Výše účetního ocenění poruchy štítu a znalecké ocenění poruchy štítu se pravděpodobně bude vždy lišit. Znalec se nespokojí s prostým vyčíslením daňového efektu v účetnictví částkou 4 500, která vychází v podstatě z nominálních hodnot peněžních toků. Znalec, na rozdíl od účetních, bere v úvahu časovou hodnotu daňového štítu a jeho hodnotu pro své účely vyčíslí na částku nižší než 4 500.

Je zajímavé, že znalci občas říkají, že odloženou daň ve svých posudcích ignorují, přičemž zcela správně pracují s poruchami v daňovém štítu. Pokud je tomu tak, tak s odloženou daní počítají, aniž by si to sami uvědomovali.

### **Relevantnost poruch daňového štítu**

Kdy se znalec setkává s poruchami v daňovém štítu? V podstatě vždy. Je však třeba ověřit, zda je vůbec relevantní s poruchou daňového štítu počítat a ovlivnit o ni stanovené ocenění. Přesněji řečeno, je třeba zjistit, zda transakce, pro jejíž účel se znalecký posudek vypracovává, poruchu v daňovém štítu neeliminuje, a tak ji činí bezpředmětnou.

Jde-li například o ocenění nemovitosti za účelem koupě nebo prodeje, jsou úvahy o dosavadní poruše v daňovém štítu budovy irelevantní, protože koupí budovy nabývá její majitel i výhodu daňového štítu v plné kupní ceně. S (plným) daňovým štítem je třeba v tomto ocenění počítat, a to i kdyby budova byla původním vlastníkem zcela daňově odepsána. Při prodeji zaniká daňová historie předmětu koupě a nový majitel se těší z daňového štítu, který vyplývá z možnosti daňově postupně odepsat celou kupní cenu. Proto znalec bude při stanovení doporučené kupní ceny zcela ignorovat fakt, že původní vlastník evidoval odloženou daň, která se k budově vázala.

V jiném případě, bude-li budova vkládána jako nepeněžní vklad do obchodní společnosti, bude vše jinak. Zde je nutné v ocenění zohlednit poruchu daňového štítu, protože při nepeněžních vkladech existuje daňová kontinuita (nedochází ke změně daňové hodnoty předmětu vkladu), tj. nový majitel budovy pokračuje v daňovém odpisování tam, kde předchozí majitel skončil. Ocenění pro účely vkladu tedy bude evidentně na jinou (v případě budov téměř vždy na nižší) hodnotu než ocenění za účelem prodeje, protože výhoda existence daňového štítu bude jiná (v případě budov téměř vždy nižší, v extrémním případě zcela daňově odepsaných budov nulová).

Abych byl přesný: pokud chceme být opravdu precizní, budou potřeba posudky dva: jeden „neoficiální“ pro určení, jak velký podíl vkladatel v dané společnosti obdrží (která bude adekvátní dodané hodnotě) a druhý „oficiální“ pro účely stanovení ocenění budovy v účetnictví.

### **Relevantní poruchy daňového štítu**

S relevantními poruchami daňového štítu se lze setkat v zásadě ve třech případech: při již zmíněných nepeněžních vkladech do obchodních společností, při oceňování obchodního

jmění při přeměnách obchodních společností (viz také Skálová, 2010) a při kapitálových akvizicích (tj. nákupu strategických podílů). V posledně dvou jmenovaných případech se naneštěstí jedná o nejkomplikovanější případy poruch daňového štítu, a to z toho důvodu, že poruch je stejně jako jejich příčin mnoho, rozložení efektů poruch v čase je těžko odhadnutelné či poruchy se mohou vzájemně eliminovat.

U kapitálových akvizic je navíc relevantnost poruch daňového štítu podmíněná úmysly investora. V případě, že se jedná o nákup investice s tím, že bude brzy prodána, poruchy jsou nerelevantní, v případě, kdy investor má v úmyslu řešit návratnost své investice nikoli prodejem, ale výplatou podílů na zisku, poruchy daňového štítu relevantní jsou. Vysvětlení je patrné na následujícím příkladu:

Je koupen 100% podíl v jiné společnosti za 1 000. Předpokládejme, že v nakoupené společnosti jsou majetky s daňovou hodnotou 200. Investice (tj. akcie, podíly) má daňový štít ve výši 1 000, tj. pokud bude v budoucnu prodána za např. 1 200, investor odvede daň z částky 200. Pokud ovšem investor zakoupenou společnost začlení do svého koncernu a tato nakoupená společnost je se stávajícími aktivy schopna vygenerovat tržby (snížené o budoucí provozní výdaje) ve výši 1 200, bude mu zdaněna (korporátní daní dceřiné společnosti) částka 1 000 (daň z dividend není uvažována, v těchto případech je časté osvobození od ní). Efekt pro investora bude v tomto případě o 800 krát daňová sazba menší, což odpovídá poruše v daňovém štítu, která je v tomto scénáři relevantní.

### **Příčiny poruch daňového štítu**

Všem vyjmenovaným případům je společné to, že v daňovém řešení přejímaných položek se bezprostředně navazuje na jejich daňové řešení u předchozího daňového subjektu (nebo stejného daňového subjektu v případě kapitálových akvizic), což je jednou z významných příčin existence poruch daňového štítu.

V případě přeměn společností je úkolem znalce ocenění jejich jmění, což je ekvivalentem ocenění podniku. Stejně zadání je i u kapitálových akvizic. V podniku se může nacházet celá plejáda důvodů pro vykázání odložené daně, tj. poruch v daňovém štítě. Tento článek je zaměřen na koncepční přístup k odložené dani, proto nyní nebude následovat výčet příčin odložené daně. Nicméně, vedle rozdílů mezi účetní a daňovou hodnotou dlouhodobého majetku, což už bylo v hrubých rysech ilustrováno výše, je další významnou (a poslední zde diskutovanou konkrétní příčinou) neuplatněná (a zároveň uplatnitelná) daňová ztráta minulých let.

S touto ztrátou se zachází tak, že až v budoucnu podnik stanoví svůj daňový základ jako rozdíl výnosů a nákladů (daňově uznatelných), nebude muset platit daň z celého tohoto základu, ale bude si ho moci, za určitých podmínek<sup>1</sup>, dále snížit o daňové ztráty, kterých dosáhl v předchozích letech. Daňová ztráta minulých let je ve své podstatě nadstandardním daňovým štítem. Znamená to zjednodušeně totiž to, že podnik nebude muset platit daň nejen z prosté návratnosti svých investic (což je standard), ale navíc, že nebude muset platit daň ani z budoucích zisků (zisky jsou částky, které přesahují prostou návratnost). Daňový štít z daňové ztráty má bezpochyby svoji hodnotu, protože má pozitivní vliv na očekávaná cash flow daného podniku, který je představován očekávaným nižším placením daní.

Je zřejmé, že znalec při ocenění podniku tento zvláštní daňový štít musí vzít v úvahu. Stejně tak musí vzít tento štít v úvahu i účetní. Jedná se o pozitivní poruchu daňového štítu, která účetními bude prezentována jako odložená daňová pohledávka:

<sup>1</sup> Tyto podmínky stanovuje zákon o daních z příjmů. Zejména se jedná o omezenou dobu uplatnitelnosti daňové ztráty.

Daňová ztráta (zvláštní daňový štít)	100 000
Daňová sazba (relevantní pro výnosy z oceňovaného předmětu)	15 %
Odložená daň (odložená daňová pohledávka)	15 000

Znalec by z této účetní informace opět měl odvodit výši nadstandardního štítu (jako  $15\,000 \div 0,15$ ) a stanovit jeho diskontovanou hodnotu<sup>2</sup>.

### Postup práce znalce s odloženou daní

Pokud znalec zjistí, že podnik ve své rozvaze vykazuje odloženou daň, je zřejmé, že jeho daňový štít je pozitivně či negativně narušen, což bude mít vliv na jeho současnou hodnotu, se kterou se počítá ve výnosovém ocenění. Postup by měl být zhruba následující (předpokládáme, že účetní vykazují odloženou daň správně; občas se bohužel stane, že ne):

Určení příčiny, která vedla k vykázání odložené daně a zjistit, zda tato příčina je relevantní pro typ ocenění, které znalec zpracovává. Například, pokud ze zadání plyne, že v důsledku plánovaných transakcí (které jsou konzistentní s očekávanými peněžními toky) dojde k tomu, že nebude možné uplatnit daňové ztráty, není možné výhodu z nadstandardního štítu uvažovat při ocenění. To je např. situace, kdy v důsledku transakce, kvůli které je posudek znalce zpracováván, dojde k porušení podmínek stanovených v §38na zákona o daních z příjmů, který omezuje uplatnitelnost daňové ztráty ve vyjmenovaných případech.

Vyčíslení výše poruchy daňového štítu, v jejímž důsledku byla vykázána odložená daň.

Stanovení časového rozložení daňových výhod nebo nevýhod z poruchy daňového štítu za účelem jejich přiřazení do správného období za účelem diskontování o poruchu opraveného daňového štítu.

### Zjištění současné hodnoty daňového štítu.

Vedle toho je potřeba prostudovat přílohu k účetním výkazům, protože může nastat situace, kdy účetní vzhledem k pravidlům (Mejzlík – Žárová, 2009) pro vykazování odložené daně tuto daň nevykážou. Může se jednat však pouze o odloženou daňovou pohledávku, tj. znak nadstandardního daňového štítu. Účetní k tomu vede nejistota ohledně dostatečných budoucích zdanitelných zisků, které jsou potřeba k tomu, aby efekt z takového daňového štítu mohl být uplatněn. Má-li firma ohromné daňově uplatnitelné ztráty, ale vypadá to, že tyto ztráty pro nedostatek zisku nebude možné proti ničemu uplatnit a ony propadnou bez užitku, je hodnota z nich vyplývajícího nadstandardního štítu nulová a proto ji není možné vykazovat jako aktivum.

To se ovšem může změnit díky transakci, kvůli které je znalce zpracováván znalecký posudek. Může se tedy stát, že porucha v daňovém štítu, kterou znalec bude muset zohlednit, bude existovat a bude relevantní, i když v účetnictví na to neupozorní v rozvaze vykázaná odložená daň.

Je ovšem pravdou, že po uskutečnění předmětné transakce tuto odloženou daň budou muset zvažovat i účetní (více viz část o oceněních pro účely přeměn obchodních společností níže).

<sup>2</sup> Vykazování odložené daňové pohledávky z daňové ztráty ovšem podléhá tzv. testu na uplatnitelnost. Je tedy možné, že v budoucnu potenciálně uplatnitelná daňová ztráta bude vyšší, než kolik by odpovídalo vykázané odložené daňové pohledávce. Nicméně pokud tato situace nastane, účetní tím dávají najevo, že mají pochybnosti o možném uplatnění daňové ztráty v budoucnosti (např. z důvodu nedostatečných zisků), což je pro znalce mimořádně cenná informace, kterou využijí nejen pro ocenění daňového štítu.

Ještě jednou zdůrazňuji, že odložená daň jen informací o velikosti poruchy daňového štítu, znalec však sám musí rozhodnout, zda se jedná o relevantní poruchu a pokud ano, tuto poruchu si sám ocenit. Z odložené daně nelze zjistit ani hodnotu daňového štítu ani současnou hodnotu poruchy, protože tyto částky jsou v účetnictví v jejich nominále.

### **Substanční ocenění**

Doposud byla řeč pouze o výnosovém ocenění. To znamená, že odložený daňový závazek a pohledávka představovaly pouhé „red flags“, tj. upozornění, že je potřeba při výpočtech současných hodnot očekávaných peněžních toků dát pozor na určitou nestandardní situaci v placení daní.

V případě substančního ocenění znalec oceňuje jednotlivá aktiva a dluhy podniku položku po položce. Jejich součtem je potom stanovena hodnota celého podniku. Vyjdeme-li z rozvahy jako základního seznamu takových položek, narazíme na řádky odložené daně. Není opět výjimkou, že znalci při stanovování hodnoty podniku pomocí substanční metody položku odložené daně automaticky přeskakují.

Odložená daň je stejně jako u výnosového ocenění neoddělitelnou součástí úvah nad vlivem zdanění na znalecká stanovování hodnot. Neexistuje nic jako izolovaný problém odložené daně – jedná se specificky a odděleně vykázané vlivy zdanění. Proto při diskusi vlivu zdanění na substanční ocenění je potřeba se nejprve podívat na vlastnosti ocenění všech položek s ohledem na zdanění. Teprve potom bude možné zabývat se položkou odložené daně samotné.

### **Závěr**

Stanovujeme-li hodnotu jednotlivých položek aktiv výnosovým způsobem, byly již daňové efekty demonstrovány. Znalec kupci doporučí zaplatit méně za stroj, který nedisponuje daňovým štítem, protože tento fakt snižuje očekávané budoucí peněžní toky.

Ke stejnému závěru bychom měli dojít i v případě, kdy jednotlivé položky jsou oceněny na základě tržního porovnání. Existují-li vedle sebe dva stroje za 30 000, z nichž jeden má standardní daňový štít a druhý nemá žádný, budou kupující vždy volit ten s tím daňovým štítem. Stroj bez daňového štítu bude muset prodávající tak dlouho zlevňovat, dokud sleva nevyváží negativní efekt chybějícího daňového štítu. Jinými slovy, efektivní trh automaticky zohlední daňový defekt do ceny stroje, není ho třeba od tržní ceny nijak odčítat. Pokud by tak někdo činil, tj. od tržní ceny by chtěl odečíst negativní efekt chybějícího daňového štítu, došlo by k tomu, že by se tento efekt promítl do ocenění 2x (což se také někdy účetním nebo znalcům skutečně stává), což je stejná chyba, jako ho nepromítnout vůbec, akorát s opačným znaménkem.

Z toho plyne důležitý závěr č. 1: pokud znalci postupují při stanovení hodnoty jednotlivých rozvahových položek v souladu se dvěma výše uvedenými postupy, zohledňují opět odloženou daň, aniž by si to uvědomovali. V takovém případě tedy nesmí už uvažovat samostatně vykazované položky odložených daní a upravovat o ně svůj posudek celkové hodnoty podniku. Kdyby tak učinili, započítali by daňové efekty duplicitně, a to s výjimkou dvou situací: v případě, kdy podnik má daňové štíty z neuplatněné daňové ztráty a neuplatněných daňových bonusů<sup>3</sup>, jim odpovídající část odložené daně naopak musí uvažovat. Tyto poruchy daňového štítu se totiž neváží k žádné rozvahové položce, v jejímž ocenění by se promítly, přičemž tyto kategorie jsou příčinou nadstandardního daňového štítu, který má svou hodnotu.

<sup>3</sup> Takovým bonusem je např. odčitatelnost nákladů na výzkum a vývoj, kterou lze přesouvat do budoucích období.

Vedle toho tu máme další důležitý závěr č. 2: Naopak, pokud znalec při svém ocenění vždy automaticky vychází ze standardních daňových štítů a ignoruje jejich poruchy, což je mimochodem velmi praktický postup, musí se pak těmito poruchami zabývat separátně. Jinými slovy, jak znalec při substančním ocenění oceňuje položku po položce, nesmí vynechat ani položky odložených daňových pohledávek a závazků.

Hodnota odložené daně pro substanční ocenění je dána výší a charakterem poruch v daňových štítech položek, jejichž hodnota byla znalce stanovována bez ohledu na tento fakt. Bohužel si přitom ale znalec pravděpodobně nevystačí s účetní hodnotou odložené daně, protože účetní nepracují s diskontovanými peněžními toky z poruch daňových štítů, ale pouze s jejich nominálními hodnotami.

Tento postup vedle poruch v daňových štítech jednotlivých položek rozvahy automaticky vezme v úvahu i vliv daňové ztráty uplatnitelné v dalších letech a v budoucnu uplatnitelných daňových bonusů.

Závěr č. 3: I v případě, kdy znalec bude vycházet ze standardních daňových štítů a neprovede úpravu o odloženou daň, přesto lze takový posudek úspěšně využít a to pro účely stanovení účetní hodnoty jednotlivých položek a také podniku, protože účetnictví samo poté dopočítá odloženou daň, tj. samo dodá chybějící daňové efekty.

## **Literatura**

- [1] Skálová, J. (2010): *Fúze mezi kapitálovými společnostmi v České a Slovenské republice.* In Hora, M. – Vašeková, M. (eds.). *Účetnictví v procesu světové harmonizace.* Praha, Oeconomica, 2010, s. 189-192.
- [2] Mejzlík, L. – Žárová, M. (2009): *Impact of IFRS Implementation on the Architecture of the Regulatory Accounting System in the Czech Republic.* In *32nd Annual Congress of European Accounting Association.* Tampere, European Accounting Association, 2009, s. 183.

## **Problematika odložená daně ve fúzích z pohledu oceňování a účetnictví**

*Jiří Pelák*

### **ABSTRAKT**

Tento článek se zabývá významem a metodikou stanovení odložené daně u fúzí (jak příhraničních, tak vnitrozemských). Popisuje důležité vazby mezi způsoby určení hodnoty podniku znalcem a následným využitím tohoto posudku pro stanovení ocenění v účetnictví a pro stanovení hodnoty vkladu.

**Klíčová slova:** fúze; odložená daň; ocenění podniku.

## **Valuation Prospective of Merger Accounting of Deferred Tax**

### **ABSTRACT**

This article deals with the meaning and technicalities of merger (both cross-country and local) accounting of deferred tax. It describes important relationships between valuation prepared by an expert and the way the valuation is used for measuring purposes in accounting and for setting a value of shareholder interests.

**Key words:** Mergers, deferred tax, business valuation.

**JEL classification:** M41.